Նօ. 4728 — 1881 ՕԳՈՍՏՈՍ 25 ՍԱԼԸ   22 ԻՆՃԻ ՍԷՆԷ   ԱԼԱՖՐԱՆԿԱ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 6 ՍԱԼԸ — Նօ. 4728

ՖԻԱԹԼԱՐ
Իսթանպօլ իչին
Պիր սէնէ մէճիտիյէ 7
Ալթը այ " 4
Իւչ " " 2
Պիր նիւսխէ 20 փարա։
Թաշրալար իչին
Պիր սէնէ, մէճիտիյէ 10
Ալթը այ, " 5
Պօսթա իւճրէթի պիզէ այիտ տիր։
20 ՓԱՐԱ.

Մանզումէի Էֆքեար

ՄԻԻՆՍՏԻԻ ԷՐՃԻԵՆՍ

١٢٩٧ ԱՂՕՍԹՕՍ ٢٥   ١٢٩٨ ՇԷՎՎԱԼ ١٢

ԻԼԱՆԼԱՐ
Պիրինճի սէհիֆա իչին սաթըրը 3 ղշ
Իքինճի " " " 2 ղշ
Իւչիւնճիւ " " " 1 ղշ
Իլան սըրասընտա գօնուլմախան իլանամէ ու իսթիտաթըն սաթըրը 5 ղշ
Մէքթուպլար Կ. Թ. Փանոսեան իսմինէ եազըլըր
Իսթանպօլտա, Դալաթաա Պէնքչէնտիքճի-պազարընտա Իրան խանընտա Ն. 41։
20 ՓԱՐԱ.

ԹԷԼԷԿՐԱՖ

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Բարիս, 5 սեպտ.

Տիւնքի կիւն իճրա օլունան գուրայի նիսպիյէ 64 ատէտ ճէտվիլլէրինին նէթայիճի միւքէմմէլէլէրի պէր վէճհի աթի օլմուշ տուր։

Ինթիխապ օլունմուշ օլան մէպուսան շունլար տըր․

Ճիւմհուրիյէթ Թարաֆլըրը		56
Գրալիյէթ	»	5
Պօնապարթ	»	5

Ճիւմհուրիյէթ թարաֆլըլարը օն մագամ գազանըպ, իքի մագամ տա ղայպ իթմիշլէր տիր։ Գազանըլան օն մագամտան եէտիսի Պօնապարթլարըն, իւչիւ տէ գրալիյէթ Թարաֆտարլարըընըն տըր։

Նէթայիճի ախիրէյէ նէզարէն, եէնի մէճլիսի մէպուսան, շու վէճհ իլէ թէշքիլ վէ թէրքիպ օլունաճագ տըր․

Միւսթէմիլիքեաթտան	8 մէպուս	
Ճիւմհուրիյէթ Թարաֆլըը	459	»
Պօնապարթ	» 47	»
Գրալիյէթ	» 41	»

459 նէֆէր ճիւմհուրիյէթ թարաֆտարլըը տախի քէնտի միյանլէրինտէ շու վէճհ իլէ թագսիմ օլունմագտա տըրլար․

Իթթիհատը ճիւմհուրի		206
Սօլ թարաֆը	»	168
Իֆրաթ սօլ թրֆ.	»	46
Մէրքէզ	» »	39

Լօնտրա, 5 սեպտ.

Հինտիստան Թայմսա աթիտէքի թէլէկրաֆ չէքիլմիշ տիր․

« Էյուպ խան, էմիր Ապտիւրրահմանա գարշը մուհարէպէ իթմէք նիյյէթինտէ սարֆը ... ... վէ Ինկլիզլէր ալէյհինտէ վուգու պուլաճագ օլան տոն մուհարէպէսինէ մուխալիֆէթ իթմէճէճէկինի պէեան իյլէմիշ տիր։ »

Բարիս, 5 սեպտ.

Պու կիւն էօյլէտէն սօնրա, Շարանթօնտա, իքի թրէն պէյնինտէ պիր միւսատէմէ վուգու պուլուպ, 17 քիշի թէլէֆ օլմուշ, վէ 20 քիշի գատար եարալանմըշ տըր։

Պէրլին, 5 սեպտ.

Կազէթ տը Տանցիկ նամ ղազէթանըն թէէմին իթտիկինէ կէօրէ, Ալմանիա վէ Րուսիա իմբէրաթօրլարը պէյնինտէ վուգու խապէր վէրիլէն միւլագաթ, կէլէճէք ճիւմաա կիւնիւ Տանցիկտէ վուգու պուլաճագ տըր։

(Լէվանթ Հէրալտ ղազեթէսի Բնէֆէռոհեաշ)

Աթինա, 3 սեպտ.

Մէմուրինի Օսմանիէնին, Ալպիրօ գարիեէլէրինտէն պազըլարընը ալթընճը չիւպէյի արազի տախլիյէսինտէ պուլունտուգլարը խուտուտտըյա, մէզգիւր գարիեէլէրի Եունան ասաքիրինէ թէսլիմ իթմէք խուսուսունտա, Ալմիրոստան պաթէլ կրաֆնամէ իչար օլունուեօր։ Պու հալ, գօմիսիօն իլէ Հիւսաէյթ բաշխաա արզ օլունմուշ, վէ հալլ ու թէսվիյէսի գօլայ օլաճագը միւհթէմէլ պուլունմուշ տուր։

Վօլօստա պուլունան Եունան գօմսօլօսու, Ալմիրոնուն խըլամ միւթէպէրանընտան Նաում էֆէնտի պէրապէր օլտուղու հալտէ, էհալիյի Իսլամիէնին հիճրէթ հազզընտաքի էֆքեար վէ նիյյաթըը անլամագ իւզրէ, եէկտիկէրինի միւթէաքիպէն Ալմիրոնուն պիւթիւն գարիէլէրինի տօլաշմըշ տըր։ Միւմաիլէյհիւմա, արազի իւզէրինտէն իսթիֆատէ իթմէք արզուսինտէ պուլունան պիր թագըմ միւհթէքիրլէրին, Եունան հիւքիւմէթինին էհալիի Իսլամիէէ հազզընտաքի նիյաթընը բէք ֆէնա կէօսթէրիրէէք, պունլարը հիճրէթէ գանտըրմաեա չալըշմըշ օլտուգլարընը քէշֆ իթմիշլէր տիր։

Եունան գօնսօլօսու իլէ Նաում էֆէնտի, մալ վէ միւլքլէրինի ֆէտա իտէրէք, ֆիրարէ գանաաթ իթմիշ օլան պու պիչարէլէրէ, Եունան իտարէսի ալթընտա նէ կիպի իմթիեազաթ վէ ֆէվայիտէ նայիլ օլաճագլարընը, վէ վէրկիլէր տահա ազ օլուպ, հայտուտլուղուն մահվ օլաճագընը, վէ հիչ պիր քիմսէ, հուրրիյէթի մէզհէպիէսինտէն մահրում օլմաեըպ,

քէաֆֆէյի մէզհէպլէր մէնսուպլարընըն մէրասիմի տինիէէլէրինի իճրատէ սէրպէսթ օլաճագլարընը իյզահ վէ պէեան իթմիշլէր տիր։ Իշպու մէմուրիյէթի միւֆթէտինին նէթիճէսի օլարագ, հէր քէս հիճրէթ ֆիքրինտէն սարֆը նազար իթմիշ տիր։

Էհալիտէն աշաղըլարը ղախիրէնին բարասընը սուրէթի միւնթազամէ տա թէտիյէ իտէն իսէն Եունան ասաքիրինին հիւսնի հարէքէթի տախի էհալիի Իսլամիէ իւզէրինտէ հիւսնի թէէսիր հուսուլինէ խատըմ իթմիշ տիր։

Գարտիչատա պիր հարիգտէ 150 տիւքքեանըն միւհթէրիգ օլտուղու, վէ պու հարիգին, Եունան ասաքիրինին չէհրի մէզգիւրէ տուխուլլէրի սէպէպիյլէ իճրա օլունան շէնլիքտէ ատիլան իշլէրի կէլտիկինին զանն իտիլտիքտէ պուլունտուղու, տիւն աղշամքի Թէրրիէյէ Գարտիչատան պիլտիրիլիեօր։

Լօնտրա, 3 սեպտ.

Տիւն, Նօրթ Լէնգօնշիրէտէ վուգու պուլան ինթիխապըն նէթիճէսի, լօրտ Պիգընսֆիլտըն հէյէթէի վիւքէլա զէմանընտա Իրլանտա ուսմուրու նէզարէթինտէ պուլունմուշ օլան Մ. Ճէյմս Լօուտէրին Թայեինի օլմուշ տուր։ Իշպու տայիրէյի իթթիխապիէտէն չըգան Մ. Լաիգօգ, սէրպէսթի թարաֆտարանընտան իտի։ Իշպու ինթիխապ, մուհաֆազաքեարլարըն սէրպէսթի թարաֆտարլարընտան պ'ր մագամ տահա գազանմըշ օլտուգլարընը կէօսթէրիր։

Գահիրէ, 3 սեպտ.

Պոյրամտան սօնրա, հէյէթի նէզարէթա պիր թէպէտտիւլ վուգուինէ տայիր օլան շայիաթ թէքզիպ իթմէմիշ ... ... մէվքի իգթիտարտա գալըպ, կէօրինիւշէ նազարէն, մէվքի իգթիտարտա պագի տախի գալաճագ տըր։

Լօնտրա, 5 սեպտ.

Ճիւմաա իրթէսի կիւնիւ Լիվէրփօլտէ բէք մուհիմ գարըշըգլըգլար վուգուա կէլմիշ տիր։ Բօլիս, երապարը Ֆէսատ իւզէրինէ աթէշ իթմէկէ մէճպուր օլուպ 16 քիշի մէճրուհ օլմուշ տուր։

Պէրլին, 5 սեպտ.

Իմբէրաթօր Կիյեօմ, պու աեըն 9 ունճու կիւնիւ Տանցիկտէ Ջար իլէ միւլագաթ իթմէկէրինէ գարար վէրիլմիշ տիր։

Նիւ-Եորգ, 4 սեպտ.

Րէյիսի ճիւմհուրու Թէսավ. իթմէքտէ պուլունան աթըպպա, խասթանըն իխտէյի սըհհէթ լթմէսի իչին թէպտիլի հավա լազըմ օլտուղունա, պու կիւն էօյլէտէն սօնրա գարար վիրմիշլէր տիր։ Ժէնէրալ Կարֆիէլտ պիր ազ տահա իյիճէ օլտուղունտան, եարըն Լօնպրանչա նագլ օլունաճագ տըր։

Նիւ-Եօրգ, 4 սեպտ.

Մէքսիգայի ճէտիտ Հինտլիլէրի սօն մուվաֆֆագըյեթլէրինտէն ճէսարէթ կէլմէկլէրիյլէ, Միւթթէհիտէյի Ամէրիգա օրտուսունա մէնսուպ Ժէնէրալ Տարր իլէ պէրապէրճէ քէնֆիլէաթ իճրա իյլէտիկի իքի պէօլիւք սիւարիյի գաթլ իթմիշլէր տիր։

ՄԻՒԹԷՆԷՎԻՅԷ

Տիւնքի կիւն Ճուլայի աէվլէթ տայիրէսինտէ, տային վէքիլլէրի իլէ գօմիսիօն էրքեանը իճթիմա վէ միւզաքէրաթ իճրա իթմիշլէր տիր։ Պայնտան ագտէմ, վուգու պուլան իւջ իճթիմատէ, տային վէքիլլէրին, Սէրվէր բաշա հազրէթլէրինտէն պազը խուսուսաթ հագգընտա իթթիկիլէրի իսթիֆսահաթա, տիւնքի կիւն բաշայի միւշարիլէյհ ճանիպինտէն լազըմ կէլէն ճէվապլար վէրիլմիշ օլմալը տըր։

Մէզքիւր գօմիսիօնուն իւչ իճթիմաընտէ, տային վէքիլլէրի վէքեալէթնամէլէրինի թագտիմ իթտիկլէրի սըրատա, Սէրվէր բաշա հազրէթլէրի Մ. Թօգվիլ Թարաֆընտան պիր մէքթուպ ախզ իյլէ, Մ. Վալֆրէյին վէքեալէթնի գապուլ իթմէյէճէ սահաբը թահվիլլաթըն վէքիլի պուլունտուղու ճիհէթլէ, միւզաքէրաթա հազըր պուլունամազ. հազըր պուլունամազ։

...

Վալֆրէյին վէքեալէթինի գապուլ իթմէյէճէ թահվիլլաթըն վէքիլի պուլունտուղու ճիհէթլէ, միւզաքէրաթա հազըր պուլունամագ հագգընը հայիզ օլամազ, վէ ֆագաթ քէնտի մէսալիհի զայիլէսի, Տէյինաաթէ կէլէճէկ մանի օլունտուղու, Դրէտի Լիօնէ պանգասը մէմուրլարընտան Մ. Նէօշէյլի վէքիլ թայեին իյլէտիկինի պէեան իթտիկինի իֆատէ պուլունմուշլար տըր։

Գօմիսիօն, Մ. Թօգվիլ քէնտինէ միւթէալլիգ պիր վէքեալէթնամէ իպրազ իթմէտիկինտէն, կէօնտէրտիկի թէզքէրէնին հիւքմիւ օլամաեաճաղընա, վէ ֆագաթ վէքիլի միւմաիլէյհ գօմիսիօնա իտէճէկի թէքլիֆլերտէ թահրիրէն իֆա իլէ, գօմիսիօն թարաֆընտան տիւզում կէօրիւլիւրսէ վագըթ, չիֆահէն իւզիւրլէր իտէպիլէճէէ գարար վէրիլմիշ տիր։

—

Ալմանիատան կէլտիկինի եազտըղըմըզ Ալմանիա սաֆարէթ վէքիլի Մ. Բրինքէր, Ալմանիատա տայինէ նէզարէթ միւլաթէզիմ իտի։

—

Ինկիլթէրրա տէվլէթինին Տէրսաանէ ժէնէրալ գօնսօլօսու Մ. Ֆօսէթ, էվվէլքի կիւն Իզմիրտէն Տէրսաանէյէ կէլմիշ տիր։

—

Շէհրի էմանէթինէ եէնիտէն պազը թէշքիլաթ իճրասը թէշքիլաթ իտիլէճէք խաւ, վէ պու թէշքիլաթ սըրասընտա մէճլիսի էմանէթ տէվայիրի պէլէտիէնին պէչ տանէտէ թէնզիլ վէ հուտուտլարը թէտիլ իտիլէրէք, պանտան պէօյլէ էմանէթ իմթիազլըլարընա, մէնսուպ օլաճագլարը տայիրէ թարաֆընտան իճրա գըլընաճագը իչիտիլմիշ տիր։

—

Սօֆիատան ալընան սօն հավատիսլէրէ կէօրէ, Մաքէտօնիա թարաֆընտան Պուլկարիսթան թահրիրի հուտուտունա մէմուր գօմիսիօն, իգմալի մէմուրիյէթ իտէրէք, պու աէֆա Սօֆիաեա աւտէթ իյլէմիշ տիր։ Պէլգրատ Սըրպիսթան հուտուտունա մէմուր օլան գօմիսիօն, չէհրի մէզքիւրէ աւտէթ իթմիշ տիր։

Րիվաեէթ օլունտուղունա կէօրէ, Սըրպլըլար մէվզու օլան մահալլէր խարիճինտէ օլարագ, պազը եէրլէրի իհթիլալ իթմէք խուսուսունտա պուլունուեօրլար իմիշ։

—

Իբրինճի օրտուի հիւմայունու բիատէ ալայընտա վէ օն պիրինճի ալայը տէօրտիւնճիւ թապուրլարը, թէպտիլ ու թագսիմ Սահիպ Յակօբ էֆէնտիէ, թապուր գումանտանը տէգրէ էվվէլինտէ պուլունմագ իւզրէ, Էօհտէսինէ պինպաշըլըգ րութպէսի թէվճիհ պույուրուլմուշ տուր։

—

Ինկիլթէրրա իլէ Մէմալիքի Շահանէ արասընտա տօղրուտան տօղրուեա վաբօր իշլէթմէք իւզրէ, պու քէրրէ պազը Գոլտա ալըմնէտարանը պիր եէնի գումբանիա թէշքիլ իթմէքտէ, 18 պին թօնէլաթա պիր վաբօր ինշա իթմիշլէր տիր։

—

Բրէշթիլիանըն Լէվանթ Հէրալտա կէօնտէրիլէն խուսուսի պիր մէքթուպուն մէալինէ նէզարէն, Տէրսաանէ միւշիրի Սէրվէր բաշա, Արնավուտլարը թագիպ իլէ թէքլիֆ ալազ իթմէքլէ մուվաֆֆագ օլապիլմէճէ իչին, ասքէր թալէպ իլէթտիկի, վէ Մանասթըր օրտուսու գումանտանը պաշա գարաքէօլ վէրիլմէսինէ զան օլունուեօր։ Պու խապէր, Բրէզրին վէ Եագօվա ճիվարլարընտաքի եէնիտէն զուհուրիմտան տիւխրիւշմիւ միւճիր օլարագ, Տըգօտրաստան կէլէն մէքթուպլար իլէ թաստիգ օլունմուշ տուր։ Կէօրինիւրքի, Թահրիրի ասքէրի խուսուսունտա մէմուր իճրաէէ գօնուլմագ, Արնավուտլարը թէքրար խուլուսսուսէյ, իւզրինէ մաճրայ օլտուղունտան, պու սէպէպլէ Բրիզրէն պուլունան ասքէր թագըմլարը իւզէրինէ հիւճում իթմիշլէր տիր։ Բրէզրին եագընընտա Նախիէ տախի, ասքէր թահրիրի խուսուսունտա նէզարէթ իթմէք իւզրէ պուլունան ասքէր իլէ, էմիր մէզքիւրէ իթաաթ իթմէեէն Արնավուտ էհալիսի պէյնինտէ տիւքէր պիր միւսատէմէ վուգու պուլմուշ տուր։

—

Օսմանլը բօլիթիգա տայիրէլէրինտէ, Մրըր ժէնէրալ գօնսօլօսու Մ. Մալէթին Տէրսաանէթէ մուվասալէթինէ պիր տէգգաթը մախսուսէ իլէ պագըլմագտա օլուպ, էվվէլքի կիւն Հալիմ բաշա հազրէթլէրինին մալ ու միւլքի ու հիւքմատարլըգ հազըրլըղընտա ... ... մէսուլ պիր միւլագաթտա պուլունմագ տախի պու տէգգաթը պիր գաթ տահա թէզյիտ իյլէմիշ տիր։ Մըսըրտան ալընան սօն խապէրլէր, աքէրինճէ օլան սէրքէշլիքին թէքլին օլունտուղունու իշար իտիեօրլար, զիրա պիր հարէքէթ վէ գըյամ աքէրինին նէթիճէսի, տէվլէթի Ալիէ թարաֆընտան Մըսըրըն իշկալը աքէրի թահթընտա ալընաճագընը մուհաքքագ օլաճագը ահմալ իլէ ... միւլ իլմիշ տըր։ (Լէվանթ)

—

Ինկիլթէրրանըն մէնաֆիի մէվզուանէսինտէն ալընան խապէրլէրէ կէօրէ, Մըսըր ժէնէրալ գօնսօլօսու Մ. Մալէթին, Տէրսաանէթէ վուգու պուլան իսթիհսալըընտան մագսատ, աքէրին ֆէսխ վէ թախլիյէ միւտաալէթինտէ, Մըսըրըն, տէվլէթի Ալիէ վէ Ինկիլթէրրա վէ Ֆրանսա թարաֆընտան միւշթէրէքէն թահթ իտարէսի թալիմին իյլէ պիր սուրէթի թէսվիէէ պուլմագտան իպարէթ իմիշ։

Ֆագաթ պէօյլէ պիր թասավվուրուն մախալֆաթը վէ շիմտիքի բօլիթիգա իլէ ույմազ օլտուղու, գանն վէ զըքրաս խարիճ քոթ տիր։

—

Միւմաիլէյհ Մ. Մալէթին պու հաֆթա զարֆընտա Գահիրէեէ աւտէթ իթմէսի իճէճէկինի Ճէրիտէի Հավատիս եազըեօր։

—

Զանն օլունտուղունա կէօրէ, Իրան շահը հազրէթլէրի սօն պահարտա Եվրօբաեա զիեարէթ իտէճէք, ֆագաթ պու սէյահաթտա Տէրսաանէթէ ուղրամայաճագ տըր։

Րիվաեէթէ կէօրէ, շահ հազրէթլէրինին պու սէֆէրքի Տէրսաանէ ուղրամամաճը, Շէյխ Իպէյտուլլահ էֆէնտինին Տէրսաանէտէ պուլունմասը սէպէպինէ մէպնի իմիշ, զիրա պունտան չէնտ մահ մուգատտէմ քէնտիսի ալէյհինէ խուրուճ իթմիշ օլան Օսմանլը միւզաֆէթինի պուլունմագտա իսէ թէպդիէտէն կէլտի, պէյնինտէ պուլունմագըն պուլունանլար...

Լէվանթ Հէրալտ ղազեթէսինտէ կէօրիւլմիւշ տիր․

Կիրիտտէն կէլէն խապէրլէր, շայանը մէմնունիեթ օլմագ, տիրգալ վէ գաթլ մատտէլէրի հէր կիւն թէզաչիւտ իթմէքտէ տիր։ Մէմուրինի մահէլլիէ, տայիմ տէ մամուրինի մուհաֆազա վէ էրգանը շուրինի ասլ ու կիրիֆթ մուգաթելէ կէօրիւնմէեօրլար։ Շիմտիյէ գատար էհալիյի Իսլամիէ վէ Խրիստիէնէ իքի ֆիրգա օլտուգլարը հալտէ, շիմտի տահա քիւչիւք ֆըրգալարա միւնգասէմ օլարագ, եէքտիկէրի ալէյհինտէ միւնազաաթա պուլունուեօրլար։ Իքի թարաֆըն րէգապէթի պիր տէրէճէյէ կէլմիշ տիր քի, տայիմի ումումիէ սուի թէէսիր իտիպ, ճէզիրէ պիր հալ ֆըրթընա տիր։

« Ժանտարմա գայիտ վէ նէֆէրլէրի եէրլի օլուպ, մուխալիֆ ֆըրգալարտան պիրինէ մէնսուպ օլտուգլարընտան, բէյլէրինտէն պազըլարը էմր իւզրէ հարէքէթ իթմէեօրլար։ Իթթիհամլար արասընտա տախի քինէ մէսէլէսի թէ.... օլմուշլար տըր։

« Տէրսաանէթ բաժրէյի թարաֆընտան ինթիխապ օլունան Գանտիա սէրրիհգօլօսու, էհալի թարաֆընտան գապուլ օլունմաեօր։ Կիրիտ ինթիխապընտան պօհսլա, բաժրէյին, էհալինին մուվաֆֆագըթը օլմայոլ հալտէ, քէնտի ինթիխապ իթտիրտիկի օլան պիր սէրրիհգօլօսու թայեին իթմէկէ հագգը պուլունմատըղընը իտտիա իտիեօրլար։

« Կէչէնտէ իքի տէֆա Րէթիմօ ճիվարընտա, պիր կաղինօտա մուխալիֆին պիր արպէտա չըգարմըշլար տըր։ Բօլիս միւտախալէ իթմիշ, վէ նիհայէթ ասքէր տախի ճէլպ օլունմուշ տուր։ Աղշամ իւզէրի քէօյլիւլէր շէհրին խարիճինտէ թօրլանըպ, տաէլէրի իւզրէ աթէշլէր եագմըշլար տըր։ Բօսթա վաբօրունուն Րէթիմօտան հարէքէթինտէ, էհալինին պաշըա պիր թարաֆա ալմաեէթ, սէրրիհգօլօսուն Հանեաեա ալմէթինի մէնն իյլէմէք էֆքեարընտա պուլունտուգլարը գանն օլունմուշ տուր։ »

—

Թիւրքճէ ղազեթալար, պայրամ օլմագ միւնասէպէթիյլէ, Զանագլարէտէ մէվգուֆ պուլունան Արնավուտ րուէսասընըն սէպիլլէրի թախլիէ գըլընմըշ օլտուղունու եազմըշլար իսէ տէ, պու պապտէ ալընան մալումաթ, մէզքիւր խապէրի թէքզիպ իտէր սուրէթտէ օլուպ, րուէսայի մէրգումէնին էլեէմ օրտասա օլուպ, ինթիմալը քի էվվէլքի կիւպի պիր նէզարէթ ալթընտա պուլունմագտա օլտուգլարընը լէվանթ եազըեօր։

—

Պիր միւտտէթտէն պէրու Պէյօղլունտա, Ֆրանսըզճա օլարագ նէշր օլունմագտա օլան Սէմաֆօր ղազէթասընըն միւտիրի տօգթօր Էտվարտ, մէզքիւր ղազէթանըն խատէմէսինտէն քէօնտիւլէն էլ չէքմիշ օլտուղունու, ղազէթալար վաքըթարըլա իլան իթմիշ տիր։

—

Էլյէվմ Բարիստէ պուլունան պանքէր Մ. Ժօրժ Զարիֆինին Թէրճէմէի հալի հագգընտա Կլօպ զազէթասընտա աթիտէքի մալումաթ կէօրիւլմիւշ տիր.

«Մ. Ժօրժ Զարիֆի, Գալաթա Թիւճճարընտան օլուպ, քէնտի վագթինին Թէվէճճիւհիւ ումումիյէսինի գազանմըշ օլան զէյէթ միւհթէպէր պիր Րում թաճիրինին օղլու տուր: Էվլատլարը բէտէրլէրինին ումուրունու տէվամիէ, պու կիւնքի կիւն Տարգըն էն միւթէպէր վէ էն զէնկին թաճիրլէրի աատ օլունմուշլար տըր:

«Մ. Ժօրժ Զարիֆի, Սուլթանը լահըզգըն, չօճուգլուղունտան պէրու պանքէրի, տօսթու վէ միւշավիրի օլուպ, Սուլթան Ապտիւլ Համիտ խան հազրէթլէրինին ճիւլուսլարընտան պէրու տախի, Մ. Զարիֆի զաթը Շահանէնին տօսթը սատըգը վէ միւշավիրի օլմագլըգտա տէվամ իթմիշ տիր:

«Զաթը Շահանէ չօգ տէֆա քէնտիսինի «պապա» թէսմիյէ իտիպ, Բէնտիլէրի վէ հիւքիւմէթլէրի տէ, պանքէրի միւշարիլէյհի իթիգամ պույուրտուգլարընտան, Մ. Զարիֆի, տէվլէթին էն մուհիմ մուամէլաթը մալիյէսինի իճրա իյլէմիշ տիր: Գունունլա պէրապէր միւշարիլէյհ, Թէվէճճիւհաթը Շահանէտէն սուրէթի նալայիգտէ իսթիֆատէ իյլէ, պիր Թագըմ չէրայիթի մուզիրրէ Թալէպինտէ պուլունմամըշ տըր:

«Մ. Զարիֆինին մէմուրլարը բէք չօգ օլուպ, հիչ պիրիսի, միւշարիլէյհին Թէշէպպիւսաթը Թիւճճարիյէսի վէ ալըշվէրի հագգընտա ֆէնա սէօյլէմէզ: Բիլաքէս կէօրէ, պու մէմուրլարըն միւշարիլէյհ իյլէ հիչ պիր տավալարը օլմամըշ տըր. պու իսէ, մէմլէքէթին խըրսըզլարը վէ տէօրթ միլեօն Ինկիլիզ լիրասը Թամամին օլունան Զարիֆի գումբանեասընըն վարիտաթը ճէսիմէսինա [illegible] ալընտըղը հալտէ, պիր յիւք պիր չէյ տիմէք տիր: Սօն պիլանչօ եարըլարընտա, սօն իքի սէնէլէրին քեարը չու վէճհ իլէ Թէվզի օլունմուշ տուր.

«Պաշ մէմուրա եիւզտէ 5 քեարտան 32,000 լիրա, միւտիրէ քէզալիք եիւզտէ 5տէն պիր օլ գատար մէպլաղ, եիւզտէ 3տէն 19,000 լիրա տիկէր մէմուրլարա, եիւզտէ 2 տէն 12,800 լիրա Թէշէպպիւսաթը խայրիյէյէ, վէ եիւզտէ 80 տէն 512,000 լիրա իքի պիրատէրլէրէ Թէվզի օլունմուշ տուր: Տիմէք օլուեօր քի, Մ. Զարիֆի վէ գումբանեասընըն իշպու իքի սէնէլիք քեարը 640,000 լիրա օլմուշ տուր:

«Մ. Զարիֆի Թամամքեար օլմայըպ, հէր սէնէ Իսթանպօլտա, Թէշէպպիւսաթը խայրիյէյէ իչին աշաղը 40,000 լիրա սարֆ իտէր: Միւշարիլէյհ Ֆուգարա պապասը օլուպ, Բումլար, հագգըյլա պու աատէմին տօլայը մազրուր տըրլար, չիւնքի Զարիֆի իսմի, Տարգըն հէր Թարաֆընտա իյի սուրէթտէ եատ օլունուր: Տիւշհէսիզ պէօյլէ պիր Խրիսթիան, մէրհամէթլի վէ միւթէպէր աատամ, հէր մէմլէքէթ իչին կիւզէլ պիր եարէթ տիր: Բիլաքէս կէօրէ զաթը Շահանէ իշպու միւհթէրէմ տօսթունա բիւտէքէթ իթտիկի հալտէ, չօգ տէֆա անըն, տէյիլ եալընըզ ումուրը մալիյէ վէ խալահաթ հագգընտա միւտալիի նասիհաթլարը, իլլա Օսմանլը վէ Եունան մէսէլէսինէ տայիր միւտալիի նասիհաթլարը տախի տինլէմիշլէր տիր:»

—

Օտէսսայի 20 Թարիխլի Սիանթիւմաթան Գուրիէ տ'Օրիան զազէթասընա աթիտէքի մէքթուպ եազըլմըշ տըր([1]):

Հայտուտլարըն եէնի պիր վագըասը, պու քէրրէ նահչիվանլի միւտիչարը Թէլըշ իյլէմիշ տիր: Նէչէ կիւն սալը կիւնիւ, Դորպիչտա պանքէրլըրըն կիւնիւ օլմայլէ, Ճօրճի Գրուֆօս վէ Արմանի նամ բուէսանըն Թահմիլը գոմընտասընտա պուլունան 60 գատար հայտուտլար, Պօղաչիգօ եօլու իւզէրինտէ վագը պիր տէրէտէ բուսուտա տուրուպ, մէզքիւր բանգէրա կիւտէճէք օլան մէզքիւր Պօղաչիգօ գասապասընըն էհալիսինէ պէքլէմէքտէ պուլունմուշլար տըր: Բէօյլէ իքէն կէլիւքէ, հայտուտլար Թէվգիֆ իթմէքտէ, վէ Թագրիպա եօլուն պիր չարեէք եօթէսինէ կէօթիւրիւպ, կիզլէմէքտէ իտիլէր: Բէօյլէ օթուզ գատար էշխասը Թութուպ, պունլարտան տէօրթ նէֆէր միւթէպէրան, Դարիսա Նամընտա պիր աշար միւլթէզիմիյէ նիզամըը վաւգու պուլաուզունտան, գաարէթ չէքտէյէն իթմէք իւզրէ, պէյլէր իլէ վէ ըրիֆատատէլարընտա տէօրթ նէֆէր աքէր պուլանտարագ, Դորպիչտա կիտմէքտէ իտիլէր: Աքէրլէր մուխալիֆէթ կէօսթէրտիքլէրինտէն, Թիւֆէնք աթէշինէ վէ իշլէրինտէն պիր նէֆէրինին ճիւզինէ եարալանմասընա սէպէպ օլմուշլար տըր: Իհթիմալ քի պու աքէպէ մէպնի, հայտուտլար մէզգումն տէօրթ չօրպաճըլարը տէյնէք իյլէ տէօյմիւշլէր տիր:

Գաաէհու հայտուտլար, տէօրթ միւթէպէրանտէն մաաատա աիկէրլէրինի եօլա գօյուպ, մէզքիւր տէօրթ քիշիյի տէ պէյլիրէ օթուրթմուշլար, վէ պիրիլքտէ տաղլարա կէօթիւրմիւշլէր տիր: Անըն վագըթա պիր չօպան վասըթասըյլա Պօղաչիգօյա պիր մէքթուպ կէօնտէրիպ, իւչ պին իքի եիւզ լիրա պէտէլ աղչէսի իսթէմիշլէր տիր: Հէր նէ գատար մէզքիւր տէօրթ չօրպաճըլար զէնկին իսէլէր տէ, հայտուտլար, [illegible] գիտաէտէն իթէնզիլ իթմէկտիքտէ, ֆամիլեալարը մէզքիւր մէպլաղի Թէտարիք իտէմէյէճէքլէր տիր:

Պու խապէր, Դորպիչտատան իւչ սաաթ ուզագ օլան Պօղաչիգօտա վիրուտ իտինճէ, չէհրին օթուզ գատար միւսլիմ ահալի, չէնէ նէֆէր միւսէլլահ բէօյլիւլէր իլէ պիրլիքտէ, Աչի Նիգօլա մանասթըրընա տօղրու կիտմիշլէր, ֆագաթ պիր սաաթ եօլ ալտըգտան սօնրա, Թաղլըգլարընըն ֆայտասըզ օլաճաղընը անլայարագ, կէրի տէօնմիւշլէր տիր:

Տայյարէմիզա հաքիմ օլուպ, եօլլարը գաթթ իտէն հայտուտլար, Թէսալիանըն Թամլիքէսինի խապէր ալտըգլարընտա, եէնի սաքինի Օսմանլիէնին միւրուրի իւզէրինէ բիւճամ իտէճէքլէրինի պիր էյլամ զանն իթմիշ իտի, ֆագաթ պու պապտէ եանըլմըշ, զիրա հիչ պիր եէնի նիզամ Թապուրու կէլմէմիշ տիր, վէ էմնիյէթի ումումիյէ իւզէրինէ հէր վագըթտան զիյատէ ֆէնալաշմըշ տըր:

—

Իւսքիւտարտա, Վանքըն պազար անկըլէն մահէլլէ սաքինլէրինտէն պէրապէր Խաչիկ նամընտա պիր Հայ, քէնտիսի 50–55 եաշընտա օլուպ, 4–5 նէֆէր տախի էվլատը պուլունմագտա իքէն, պունտան չէնտ միւտտէթ էվվէլ, տէօյլիւ սէպէպլէր զէվճէսինին վէֆաթընա սէպէպ օլմագ իւզրէ, տախիրէն պիր գատընը իլէ միւնասէպէթ իթմիշ, վէ պօշրա մէզպուրէ իլէ էվլէնէճէք, միւթէվէֆիյէ զէվճէսինտէն գալմըշ օլան պազը միւճէվհէրաթ վէ սայիրէյի սաթմաղա տիւչիւնմիւշ, վէ միւթէսարրըֆ օլտուղու պիր պապ խանէյի տախի սաթմաղա գալգըշմըշ, վէ տիւնքի կիւն Թագրիր վիրմէք իւզրէ, սաաթ 4–5 պաչլարընտա Իւսքիւտարտան հարէքէթ իտէն վափօր իլէ քէօփրիւյէ կէլմիշ իսէ, մէրգումին էվլատլարընտան օլուպ տա, բէտէրինին չու հալլէրինէ վիճտանէն Թէհամմիւլ իտէմէյէն պիր տէլիգանլը, վափօր իսկէլէսինէ պէքլէմէքտէ օլտուղունտան, բէտէրի վափօրտան չըգար չըգմազ րէվօլվէր իլէ մէրգումու վուրուպ գաթլ իթմիշ տիր: Գաթիլ ալըզ ու կիրիֆթ օլունարագ, Զապթիյէ գապըսընա կէօթիւրիւլմիւշ իսէ, վագըաէ շահիտ օլան պիր Թագըմ եատ կիշիլէր, հագգընտա հէր նէ ճէզա Թէրթիպ իտիլիր իսէ, չէքմէյէ հազըր պուլունտուղունու պիլտիրմիշ տիր:

—

Ավուսթրիա տէվլէթի րէյիսի վիւքէլասը սապըգ գօնթ Անտրաշինին Սինախիատա վագը պուլունան էքյաս հաթընտա, վէ Ռումանիա գըրալըյլա վագը օլան միւլագաթընտա, Ալմանիա բօլիթիգա տայիրէլէրինէ, միւշարիլէյհին եազընտա մէմնէտ կէչէճէկինէ պիր պէյանէթ օլտուղու մանէասը վէրիլմէքտէ տիր:

—

Պիւքրէշին Թէմբու նամ զազէթասը, չու էհամէ մէվգիի պահս օլան իթթիֆագըրա տայիր միւթալաա իւրէտէք, Մաճարլար իլէ Մաճարիսթանտաքի Ռումանիալըլարըն ահվալը էսէֆ իշթիմալէրի սէպէպինտէն, Ռումանիատա էֆքեարը էհալինին, Ավուսթրիա տէվլէթինէ գարշը օլտուղունու պէյան իտիյօր:

—

Բէշթէ Լօյտ զազէթասը, զաբէթ չայեանը տիգգաթ պիր պէնտ տէրճ իյլէ, Ավուսթրիանըն Տարգ բօլիթիգասընըն պիլյիւք պիր խէթա օլտուղունու իստիհրամ տիր: Ավուսթրիա, միւսաէտ իլէ հիւքիւմէթլէր Թէշքիլի, Ռուսիա ալէյհինէ քէնտիսի [illegible] ֆագաթ ուէճէք օլան Պօղաչինյի զամընտա պուլունմուշ, վէ Պուլղարիստանըն ահվալը ճէպիրէնին լազըմ միւտաֆաասընտան, Տարգ մէսէլէսինին Թէսվիէսի իչին Ռուսիա իլէ Ավուսթրիա տէվլէթլէրի միւնասէպէթինտէ պիր գարար վէրիլմէսի լազըմ կէլիր տիր: Բէշթէ Լօյտ տիյօր քի, պու մէսէլէ Ռուսիա տէվլէթինին մէնաֆիինէ մուխալիֆ օլմադըղը հալտէ, վէ չիւնքի Ավուսթրիա իլէ Ռուսիա արասընտա իթթիֆագ իմքեանը պուլունմագ գապիլ տէյիլ տիր, Ավուսթրիա տէվլէթինին գըրըմ ու ճէսարէթ իլէ հարէքէթ իթմէսի լազըմ կէլիր:

—

Ինկիլիզ զազէթալարը, էլյէվմ Բարիստէ պուլունան Ինկիլթէրրա խարիճիյէ միւսթէշարը սըր Չարլս Տիլք իլէ Ֆրանսա միւքէլլէֆ մէմուրլարը արասընտա, Թիճարէթ մուահէտէսինէ տայիր միւզաքէրէ խուսուսընտա, Բարիզ զազէթալարընըն եազըգլարը հավատիսի Թէքզիպ իթմէքտէ, վէ Բարիզ զազէթալարընըն եազըգլարը հավատիսին պիր բէսմի Թէքզիպնամէ նէշր օլունաճագ տըր:

—

Պէրլինտէն Բրակինին Պօհէմիա զազէթասընա կէօնտէրիլէն Թէլէկրաֆնամէ պիր մէքթուպտան մէալինէ կէօրէ, Ավուսթրիա, Ալմանիա վէ Իթալիա տէվլէթլէրինին իթթիֆագընտան մագսատ, գալլի պիր էգօնօմի բօլիթիգ վէ սուլհու սալահըն միւհաֆազասը, մուխալիֆ սարեէն միւշքիլէքլէր տէֆ իթմէքտէն իպարէթ տիր: Պրինս Պիսմարքըն Վիէննատան Պէրլինէ ավտէթ պուլունտուղու էսնատա, մէզքիւր իթթիֆագ Հուսուլ կէլէճէք տիր:

—

Ֆաս հիւքիւմէթինտէն կէլէն խապէրլէրէ, Ֆաս բատիշահընա էմնիյէթ իթմէքտէ իտի պիր եէնի մէսէլէ օլմուշ, պիր Թագըմ ահալի ալէյհինտէ միւճատէլէյէ մէճպուր օլտուղունտան, Ֆրանսալըլարըն եարտըմը Թալէպ օլունտուղու միւսէլլէմ տիր: Միւշարիլէյհ Աֆրիգատաքի Միւսլիման-

լարը էլ ալթընտան Թահրիք իթմէքտէ իմիշ:

—

Նիւ-Եօրգտան Տէյլի Նիւզ զազէթասընա չէքիլէն պիր Թէլէկրաֆնամէտէ նէզարէն, Ամէրիգա Եէհուտիլէրի իթթիֆաք ճէմիյէթի, մէմլէքէթլէրինտէն Թարտ օլունան Ռուսիա Եէհուտիլէրինէ իթթիֆագէն պիր պէյաննամէ նէշր իթմիշ տիր: Պունտան պաշգա, մէզքիւր ճէմիյէթ, Ամէրիգայա հիճրէթ իթմէք իւզրէ, Ռուսիա Եէհուտիլէրինտէն պիր Թագըմընը Թէքրար իթմէք մէմուրիյէթինէ, Ռուսիայա պիր գօմիթէ կէօնտէրմիշ տիր: Պու գօմիթէ, իշէ եարայան վէ չալըշմայը սէվէն ատէմլէրի այըրաճագ տըր: Պու մուհաճիրլէրին պիրինճի գաֆիլէսի, պու կիւնլէրտէ Նիւ-Եօրգա վասըլ օլաճագ իմիշ:

—

(Շուրայի տէվլէթ գարարըյլա Թանզիմ օլունուպ, պիլաթիզան մէրիւէթի անզէտամինա իրատէյի սէնիյէյի հազրէթի Բատիշահի մէթահալիգ վէ չէրէֆսուտուր պույուրուլմուշ օլան սիճիլլի նուֆուս նիզամնամէսի տիր.)

ՊԻՐԻՆՃԻ ՖԱՍԸԼ

Մէվատը ումումիյէ

1. — Մէմալիքի Օսմանիյէտէ պուլունան հէր սընըֆ էհալի, քէնտիլէրինի սիճիլլի նուֆուս (մէրթութ համար) գայտ իթթիրմէքլէ մէճպուր տըրլար:

2. — Սիճիլլի նուֆուս, էվվէլա զիւքուր ու ինասըն իսմ վէ չէօհրէթլէրի, վէ բէտէրլէրինին իսմլէրի մահալլի իգամէթլէրի, սանիյէն մահալլի վիլատէթ վէ սինն ու սրֆաթլէրը, սալիսէն մէզհէպլէրի, րապիէն սանաթ վէ խըրֆէթ վէ սուրէթի մաիչէթլէրի, վէ խամիսէն սըլահիյէթլէրի, սատիսէն Թօպալըգ վէ գամպուրլուգ միւխեու իլլէթ զահիրէլէրի, սաբիէն իզտիվաճ վէ վէֆիյաթլէրի, [illegible] նուֆուսը, վէ ալէլըմում սիճիլլէ Թահվիլ օլունտուգլարը Թարիխի գայտ վէ Թահրիրլէրինի հավի օլաճագ իշպու սիճիլլէր, Էհալիյի Միւսլիմէ վէ ճէմաաթը սայիրէ իչին պաշգա պաշգա Թանզիմ օլունաճագ տըր:

3. — Սիճիլլի նուֆուսա գայտ իտիլէնլէրին էճտատընէ մահպուս վէ մէօհիւլիւ, վէ պուլէսը Թօգրաղը պիրէր Թէզքէրէ վէրիլիր, վէ պու Թէզքէրէլէր իքինճի մատտէտէ մուհաննէտաթը իհթիւայի հավի օլուր:

4. — Հէր չախըս, էմլաքը զայըրը մէնգուլէ պէյ վէ ֆէրագ վէ իսթիգտալինէ, վէ պիր մէմուրիյէթ վէ իլթիզամէ պուլունմագ, վէ պոլիս մուամէլէլէրինտէ, վէ միւրուր Թէզքէրէսի վէ բասաբօրթ ալմաղա, վէ միւնաքէհաթ իճրասընա նուֆուս Թէզքէրէսինին իպրազը լազըմ կէլիր իտի մէճպուր տուր: Կէօսթէրիլէն Թէզքէրէլէրին Թարիխինտէն մէզքիւր մուամէլէ իչին իքի սէնէ կէչմիշ իսէ, նուֆուս Թէզքէրէսի Թէճտիտ օլունմագ լազըմ կէլիր: Սիճիլլի նուֆուսա գայտ օլունմայանլար, ճէզայի նագտի վէ Թահմին օլունտուգլարը սէնէլէրին վէրկիլէրինի Թէտիյէյէ մէճպուր օլտուգլարը կիպի, Թէզքէրէսիզ եագալանանլար ալթմըշ գուրուշ ճէզայի նագտի ալընըր:

5. — Սիճիլլի նուֆուս, հէր սանճագըն մէրքէզինտէ Թութուլուր, վէ սուրէթլէրի վիլայէթ վէ Թէրթիպ մէրքէզլէրինտէ, վէ Տէր Սաատէթտէ նուֆուս իտարէսինտէ հիֆզ օլունաճագ տըր:

6. — Հէր սէնէնին սիճիլլի նուֆուսլարը, օ սէնէնին խիթամընտա էվրագը միւթէալլիգասըյլա պէրապէր, գազանըն մէճլիս իտարէսինէ Թէսլիմ օլունուր, վէ սանճագ մէրքէզլէրինտէ աթէշ վէ Թաթլըգ իլէ թէլէֆ օլմագտան մահֆուզ պիր մահալտէ, մէճլիսի իտարէ Թարաֆընտան մէօհիւրլէնէրէք հըֆզ իթտիրիլիր:

7. — Զայի օլան Թէզքէրէ իթմա վէ սիճիլլի նուֆուսըն խիթամ իւզէրինէ գայտ վէ իհրաճ օլունուր, վէ զայի օլան Թէզքէրէ վէրիլտիկի գայտը պալէ սայըլմագ իշարէթ իտիլիր:

ԻՔԻՆՃԻ ՖԱՍԸԼ

Սիճիլլի նուֆուսըն Թանզիմինէ մէմուր օլան մէմուրլարըն վէզայիֆի

8. — Գազա վէ լիվալարտա պիրէր նուֆուս մէմուրու իլէ մաիյէթլէրինտէ պիրէր քեաթիպ, վէ վիլայէթ մէրքէզլէրինտէ միւսթագիլլէն պիրէր նուֆուս նազըրը, վէ մաաէթլէրինտէ էվվէլ վէ սանի իթթիֆագըյլա իքի քեաթիպ պուլունաճագ, վէ պունլար մէրքէզլէրինտէն Թէֆթիշ խուսուսունա նէզարէթ իյլէյէճէք տիր:

9. — Նուֆուս մէմուրու խաքիմիյէ մէրճիի, տախիլիյէ նէզարէթի օլաճագ, վէ պունուն իչին նէզարէթի միւշարիլէյհա մախսուս պիր միւտիրի ումումի պուլունաճագ, նուֆուս մէմուրլարը ումումիյէ գալէմի տախի պու խուսուսա Թապի օլաճագ տըր:

10. — Գազա նուֆուս մէմուրլարը պիր կիւնտէ ճիւնհա վէ ճինայէթլէ մահքեում օլմամըշ էհլիյէթի վէ խալիգ ամէլէթէն օլմագ, վէ Թիւրքճէ օգուեաուպ եազմայա գուտրէթի պուլունմագ իւզրէ, գայմագամլար Թարաֆընտան ինթիխապ օլունաճագ, միւթէսարրըֆներ Թասդիգլէ Թայինլէրի իճրա իտիլիր, վէ լիվա նուֆուս մէմուրլարը գէզալիք միւթէսարրըֆլար Թարաֆընտան ինթիխապ, վէ վալիլէր Թարաֆընտան Թասդիգ օլունուր: Վիլայէթ նուֆուս նազըրլարը մէմուրիյէթի, վալիլէրին Թարաֆընտան ինթիխապ, վէ տախիլիյէ նէզարէթինին Թասդիգը իլէ Թային օլունուր:

11. — Գարիյէ վէ մահալլէլէրին սիճիլլի նուֆուսա մուամէլէսինտէ հէր խըտմէթտէն մէմուրլարը իմամ խաթիպլէր:

12. — Հէր գարիյէ վէ մահալլէտէ սիճիլլի նուֆուսա միւթէալլիգ վուգուաթ, իշպու նիզամնամէտէ միւնտէրիճ գայտը վէճհ իլէ, գազա նուֆուս մէմուրու Թարաֆընտան վէրիլէճէք աչըգ իլմ ու խապէր վարագալարընա Թէրճ խուլիւ, վէ գէյլի ճէօհմաէթ մէճլիսի ճանիպլէրինտէն մէօհիւրլէնիպ, հէր այ նիհայէթինտէ բէհար գազաեա կէօնտէրիլիր: Պու իլմ ու խապէրլէր, մէվլիտ վէ Թէնաքիւհ վէ վէֆիյաթ վէ Թէպտիլի մէքեան հագգընտա Թէօրթ նէվի օլուպ, Թաֆսիլէն նէզարէթի Թարաֆընտան Թապ օլունաճագ վէ Թանզիմ օլունաճագ, Այրըճա օլարագ իթմա օլունաճագ իլմ ու խապէրլէր էվրագը, գարիյէ ճէօհմաէթ մէճլիսլէրինէ զիմմէթ Թէսլիմ օլունուր:

13. — Գազա նուֆուս մէմուրլարը, մահալէյի սայըրլարը մաաէշըր իլմ ու խապէրլէրի սիճիլլի նուֆուսա գայտ իտէրէք, հէր իքի այտա պիր մէճլիսի իտարէյէ գազա Թարաֆընտան միւսաատա սուրէթլէրինի, վէ իսմալ ճէզալէրինին մէրքէզի լիվաեա կէօնտէրիրլէր, վէ սանճագ նուֆուս մէմուրլարը, վէ գազալարտան կէլէն սիճիլլ սուրէթլէրինի, սանճագ իտարէ մէճլիսինտէ Թէտգիգ իլէ մէրքէզի լիվատաքի խըֆզ իտէրէք, միւսաատա սիճիլլի նուֆուս սուրէթլէրինի պիր սուրէթինին, մէրքէզի վիլայէթէ կէօնտէրիլմէք իւզրէ, վիլայէթէ իրսալ իտէր: Վիլայէթ նու-

---

([1]) Հէր նէ գատար պու մէքթուպտաքի հայտուտլուգ հավատիսի կէչէն կիւնլէր Լէվանթան Թէրճէմէ իթմիշ օլտուղումուզ պիր մէքթուպտա տախի կէօրիւլմիւշ իսէ, պէօյլէ Թաֆսիլի օլմատըղընտան, պունու տախի Թէրճէմէսինի էհէմմիյէթտէն ատա իթմիշիզ տիր:

ֆուս նազըրը, պօսթալարըն ճիմէսինի մէճլիսի խուսուսի միլլաէթլէրին թահթը թասարրուֆունա օլարագ տախլիյէ նէզարէթինէ կէօնտէրիլմէք իւզրէ, վալիի միլլաէթէ իթա, վէ միլլաէթ իթիրաբըյլա, պիր իճմալ ճէտվէլի տանզիմ իյէր: Հէր սէնէնին նուֆուսը ումումիյէ սիճիլլը սաբէթլէրի վէ իճմալ ճէտվէլլէրի, իրթէսի սէնէնին իլք իւչ այը իչինտէ, միլլաէթլէրտէն տախլիյէ նէզարէթինէ կէօնտէրիլմէք մէճբուր տուր:

14. — Տախլիյէ նէզարէթինէ կէլէճէք սիճիլլը սաբէթլէրի, նուֆուսը ումումիյէ գալէմինտէն պէհէր սէնէ եարըլանաճագ ումումի բութմիթիգ ճէտվէլլէրինէ եսաս իթթիխազ օլունուպ, այնէն հըֆզ խալըր, վէ պունլարտան տախլիլ օլունուր սաքէրիյէ օլան նուֆուսուն քէնտիլէրիլէ էսամիլէրինի, պէթ պիրէր ճէտվէլ եարըլարագ, սաւբէյի աքքէրիյէյէ կէօնտէրիլիր:

Տէվ-ֆ

ԻԼՄԻԵԷ

Բարիս էնճիւմէնի տանիշլինէ, պուտան Մ. Պուէյլին օգուսսուզ պիր բաբօրթօսունա նազարէն, Մ. Կոլթէթ նամ զաթ, պիր թազըմ թէճրիւպէլէր իճրա էթմիշ, պունլարըն նէթիճէսինտէ հիւսն էյլէտիկի ճէրէյանը հավայիէյէ կիւզէր օլունմագ իչին, պիր պիրիտէն ի[...] թեոտալարը: [...] պունտան իշիւ պաշլամագ իւզէրէ իստերլէն, ավաթէտի մէսէսինէ էզանն օլունմուշ իսէ, ճանթաթլ հաջըղ թաշըտըղը, մէմլէքէթլէր փիւթնէմէլէրի, նէթիճէ իսթիւսլէրը, քընտէթսերը տոն կէրէքլէրտէն ման [...] խաստա վէ թասանթի իթմեքըտէ իտի իճ:

* *

Սալբէթիքէր (Բարիսաէ մէջնատա պիր թիմարհանէ) հօճալարընտան պիրի, պու կիւնլէրտէ, թալէպէսինէ զարիֆ պիր խասթա կէօսթէրմիշ: Պու խաստանըն նէօվպէթի վար իմիշ, վէ նէօվպէթ իւզէրինէ կէլտիկինտէ, թէքմիլ միճուսսա կէօսթէրմիշ պիր հալ քէսպ իթմէքտէ իմիշ: Շէօյլէ քի, եւրդա էնիշէլիպ, անը եատըրըպ, կէօղ գափագլարը չիզէրլէր, կէօզլէրի աչըգ վէ եաշարուլար, վէ պուրնու դալըճըգլարը վէ եաստըղը, վէ տուտագլարը ուճլարը աճըգ, վէ պօյու զօլլուլարը, գօլլար վէ պաճագլարը պութուն պիր պիրէք կիպի օլուր, վէ օմուզլարը չէքիլմիշ մանճ օլուր, վէ եալլարը չիզէրլէր վէ առտալ պիր շիւրէք հալինէ կիրէրլէր իմիշ. փէզպիլէ, սանտալլարը ալըր չիզէրլէր, վէ հասթա զըյն աճըրմաթմաս մանըլ պաշընաս պիւ չեօքմիշ օճուրուլ կիպի պիր հալ ալըր իմէքէ, էլլէրինտէն ճըգան, վէ էլլէրի ալէ ինջնելիրի վէ ալյուսն ալր կիպի տայեր իմիշ:

Շիմտիյէ գատար պու հաստալըղա միւպթէլա օլան 20 քիշինին միւշէհէտ կէօրիւլմիշ իտի:

* *

Ինկիլթէրրատա, պու տէֆա, Բօլէրբէ նամընտա, պէք ճէսիմ պիր վաբօր ինշա խուլինմ ալնիզէ խալըրիլմիշ տիր: Պու կէմի քընտի ճինսինտէ իլք օլուպ, Ամիրալ պըր ժօրժ Սարթօրիուսըն վէրտիկի բէսիմ իւզէրինէ եաբըլմըշ տըր:

Ուզունլուղու 240 ավագ, վէ էնլիլիկի 40 ավագ օլուպ, 5500 պարկիր գուվվէթինէ միւսավի մաքինալարը մալիք պուլունմագտա, վէ պաշգա աէֆինէլէր կիպի էօյլէ սաւնի իւզէրինտէն թօբ ալմամաքտա, եղնա աէնիզին ալթընտան թօրբիլլէր էնտախթ իթմէքտէ իմիշ: Բօլէրբէ էն գուվվէթլի զըրհլըլարը պիլէ թէլէֆ իթմէկէ քեաֆի օլուպ, վէ քէնտիսի իսէ էօյլէ պիր զըրհ իլէ գաբլը պուլունմագտա իմիշ քի, հիչ պիր թօբ անը թէլէֆէ միւգթէտիր տէյիլ իմիշ: Անճագ, մէզվիւր աէֆինէ տէնիզ ալթընտա էքսերիտէտ պուլունմագտա, վէ

պիթթէապի թայիֆէլէր, հէվատան մահրումիյէթլէ թէլէֆ օլմալարը մէլհուզ օլտուղունտան, պունուն իչին տախի, խարիճտէ պուլունան հէվա իլէ իչիրիտէ իթմէք իւզրէ, մախսուս պօրուլար վազ օլունմուշ տուր:

Բօլէրբէ, պիր կէմի իլէ գավղաէ թութուշա, էօյլէ պիլյիւք զըրհըլըր կիպի կէրիտէն կէրիյէ պիլպիրինէ թօբ աթմագըյլա, տիւշմանընըն իւզէրինէ տօղրուտան տօղրու հիւճում իտէրէք, անը գաճամաճըգ, վէ աէօրթ թարաֆընտան թօրբիլլէրէ ութէշի վերէպ հավաէս ուչուրաճագ տըր:

Մէշհուր ամիրալ Սէյմուրուն վագթինտա Պէչ-է տէնիզէն պիր թապըլ կէմիլէր վար իտի քի, իշէրիսինէ չարուգ պէլէ պըր պիր թապըլ չէյլէր տօլտուրուպ աթէշ վէրէրէք տուշմանըն կէմիսինի աթէշլէրլէր իտի: Բօլէրբէ պու խըզմէթի իճրա իթմէքտէ իսէ տէ, Պէչ-էտան չօգ ֆայիտ օլաճագը շիւպհէ կէօտուլ իտէմէզ:

Բարիսին Ժէ-ռն-Բէ- (Սատագաթ) գազէթասը պունլարը եազտըգտան սօնրա, շու ճիւմլէլէրի իլավէ իտիեօր.

«Շունլարը կէօրտիւքճէ, տօղրումըզըն պէշէրիյէթ վէ մէտէնիյէթէ թէգատտիւմ իթմէքտէ օլտուղունու քիմ ինքեար իտէպիլիր: Պէլքի պազըլար տէրլէր, պու հէյպէթլը մաքինալար մուհարէպէյի քէօթիւնէն սէօքէճէք տիրլէր: Աճապա պու մագսատ վագ օլունաճագ գատար, նէ գատար ատամ էօլտիւրէճէք տիրլէր: Խայր, խայր, սարանլարըն վէ թաշ թիւֆէնքլէրին եափըլտըղընը պիլիր տա եափըլմաղա պաշլատըղ, մուհարէպէլէր պըրաս օլաճագ էմմա, պիր իքի նէսիլ ատամ էմէրինէ, պինլէրճէ սաքերլէր տօլտուրար իշէրիսինտէ մահվ ու թէլէֆ օլուպ կիտէճէքլէր տիր:»

Ժէ-ռն-Բէ-ին շու սէօզլէրի, նէ գատար մագրուն հագըգաթ տըր:

Բ. Բօշ-ն-ն

Սըրրը բաշա հազրէթլէրինին Թրապիզօնտան ինֆիքեաքը

Հավալէ գասէր Թրապիզօն վալիլի սաատէթլու Սըրրը բաշա հազրէթլէրինին ինֆիսալի վուգու իլէ պէրապէր, եէրինէ սիկէրինին թայինինէ գատար Թրապիզօնտա պուլունան Անատօլու խուգուգ ճէզայեէրի տէֆթիշի Եուսուֆ բաշա հազրէթլէրի, պու խիտմէթի սէնիեէ վէքըլ թայինն պույուրուլմուշ օլտուղունտան, միւշարիլէյհ ֆիյ 10 օգուստոս 1881 թարիխինէ թէսատիւֆ խան բազար իրթէսի կիւնի, Թրաբզօն գումանտանընըն Թրապիզօնտան հարէքէթ խան Արեէթիսս վաբօրու իլէ մաա ֆամիլեա Տէրսաատէթէ ազիմէթ իթմիշ տիր. ֆագաթ միւշարիլէյհին վաբօրա կիթմէսինէ, շիմտիյէ գատար էմսալի կէօրիւլմէմիշ իթթիֆաթլար իճրա խալգէլէլուիկինտէն, պունուն նէշրի իճապ իթմիշ տիր. չէօյլէ քի, եէվմի մէզքիւրտէ սաաթ պէշտէ, տէվլէթլու Եուսուֆ բաշա հազրէթլէրի վէ մօլլա էֆէնտի վէ մահքէմէյի խիթինաֆ բէյիմի սանիյի Սաատէտին էֆէնտի վէ մահքէմէյի պիտայէթ բէյիմի Զիւեա էֆէնտի վէ մահքէմէյի թիճարէթ բէյիմի Խալիլ պէյ վէ մէհաքիմի մէզքիւրէ ազայը քիրամըլէրի վէ քեաթիպլէրի վէ միւտտէիի ումումի Արիֆ էֆէնտի վէ մուավինի Եուսուֆ Ախմէտ էֆէնտի վէ արազի մէմուրու վէ էմլաք միւտիրի վէ աշար նազըրը վէ պէլէտիյէ բէյիսի Հաճը Դաւիտզատէ Մուսթաֆա էֆէնտի վէ Լէվազըմ գատէ Ալի էֆէնտի վէ քեաֆֆէյի ազալը քեաթիպլէրի վէ ահֆիզլէրլէր Թէվֆիգ վէ մէքթուպճու Ֆէնտի էֆէնտի վէ ալայ պէյի մանէթի իլէ պէրապէր իսքէլէ իւզէ-

րինտէ պուլունան հիւքիւմէթ սէրայընտան հըսքէլէյէ, գումանտար Հասան բաշա հազրէթլէրինին ալայ, ճիւմլէ ըէսմի պիլլօր պէլէ քիլպարէ կիթմիշլէր, վէ պունլարը միւթէագըպ գապիտան ալայը միւթէհէսպի պէքնիր քիմիլէր, վէ Բում մէթրօպոլիթի Գրիգորիոս վէ էրմէնի մէթրանա Մաթէոս էֆէնտիլէր, վէ էհալիսին էն միւթէպէրլէրինտէն պէք չօգ քեսան վէ մէքթէպ միւթէտիլէրի, վէ Գայսէրին Թուրատ գատագաղը էհալիսինտէն օլուպ, Թրապիզօնտա պուլունան պիրինճի սընըֆ տաճիր վէ քիլի հէօրքէաէ Լազարի էֆէնտի, վէ մէճլիս խասէ ազասընտան Արնավուտզատէ Աճմէտ Լութֆի էֆէնտի հազրէթլէրի, վաբօր մէճլիսի կիւպխէ, օրատա պուլունուր իքէն, տիւէլի միւթէճահիլէնի Թրապիզօնտա պուլունան գօնսօլօսլարը, էվվէլա Իրան, սանիյէն Բուս, սալիսէն Ֆրանսըզ, րապիէն Ինկիլիզ, խամիսէն Միլէմէնք վէ Իսբանիա վէ Ամէրիգա, վէ սատիսէն Իթալիա, սաբիէն Ավուստրիա Մաճարիսթան տէվլէթլէրինին գօնսօլօսլարը մաատամէլէրը իլէ պէրապէր վաբօրա կէլէրէք, էվվէլա միւշարիլէյհ հազրէթլէրի իլէ կէօրիւշիւպ, պաահու մաատամէլէրը միւշարիլէյհին հարէմի մէօհտէրէմէլէրինին խանըմնա կիտմիշլէր տիր. վէ պունլարը միւթէագըպ հէքիմլէր վէ իշլէրն քիմիլէր վաբօրա գօ- նագլագ, վայլի միւշարիլէյհի թէշնի իլէ կէթիւրիւպ, վէ աէրանլի վաբօրա միւշարիլէյհ Սըրրը բաշա հազրէթլէրի, քէնտիլէրինի պէշլիք թօփի ղէվմիշ, քէմալի իւթթիֆաթ վէ ինզաէն քէարատ օլունուր, վէ խանէտանի գաժ մէհմուրէ Մօւսսա խան գաւէ էօնէր պէյի տախի չօլ իւթթիխատը հայինրէք միւշարիլէյհին խիքէյէք գատար մէճլիս իթմիշ տիր, վէ միւշարիլէյհ վաբօրու եոգլաշըզագընտա պէրապէր վէրէլ թէսլիմիէթ օլունուպ, սանտալլար չէքիլմիշ վէ եօքլուպ ալըշ իւսլիւպանէ մաքէ իթմիշլէր տիր, վէ սաաթ իքի տօղրու թահթանի օլունան սանտալ կէմիսինէ կէօնտէրիլմիշ, պիրազ պէքլէմէք, պունլար պէրապէր պունտըրգարէ ալսընտա գարա չէկիշի... Հիւքիւմէթ Խիտատ, տէնիզ պիր կիւն էվվէլ միւթէլավիմ իքէն, օլ կիւն գուզգու կիւպի միւլայիմլէշմիշ, վէ վաբօրա տաշը օլունլար չօգ բահաթլըղըլա սէֆէր իթմիշլէր տիր, վէ սաաթ նէտէ դէբւ էօնթէրէք եահու թէսալիաթլէրինտէն տէնիլէր թէլըմաթ օլտուղու... իսթիհսան իթմիշլէր տիր. իշպու վէճհ իլէ Լիմի թէշնիկէ խիթամ վէրիլմիշ իքէն, վաբօրտա տօղլան սանտալլար, վաբօր նազրէթ օլունա գատար էնտիրիլմիշ, վէ պունտան պաշգա անլաշըլըր քի, օլ մէճմուիյէթէն միւքէմմէլ, գօլէյլինէ մանչիր, բահէթ վէ իֆֆէթ ճիհէթլէրինէ միւչթէհիր, սիյասէթէն վէ զաբթէթէն մաանաքէ պէթիլչէ էմանէթի նամը սըլ միւշարիլէյհ, քեաֆֆէյի խալգըն նէլերինի նէլտիրէ դեհին պիրհաղըն գազանմըշ տըր. վէ չու ինֆիսալի խաէ, Թրապիզօն խալգընըն թէէսսուֆի աղինինի պաաիս օլարագ, միւթէրիկ խաէ միւշարիլէյհին իագամէ խուսուսունտա պիրէ պիր Պատիշահ Ալի ճանիպի սամիլէրինէ թէլէկրաֆլար քէշիտէ օլունմուշ իսէ տէ, խաջիլ իթմիշլէր, պինաէն ալէյհ միւշարիլէյհին պու վէճհ

իլէ ազիմէթի վուգու պուլմուշ տուր:

Թրապիզօն

15 օգոստոս, 1881

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՎԱԽԵՐԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐ-ԱԲԱՍԵԱՆ ՄԱՏԵՆԻՆ ՈՐ Ի ԳԻՐՍ ՄՈՎՍԻՍԻ ԽՈՐԵՆԱՑՒՈՅ

Վերաքննութիւն

«ԲՆՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅՈՑ»

Ա. Մ. ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆԻ

ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ

(Մնացեալն 4727 Նախընթաց թուոյ)

«Քննական Պատմութիւն Հայոց» այդ առաջին հատորն կամ մասնն ոչ այլ ինչ ունի իւր նիւթ և նպատակ, բայց Հայոց Պատմութեան հնագոյն ժամանակին աւանդութեանցն հասարակիրն ընել, հաւաստի և աներկբայ ստոյգ մասերը զատելով և ընտրելով, և ինչ որ անստոյգ և երկմտական է արտաքս թօթափելով: Այդ երկու ընտրութեանց մէջ ալ իւր հեղինակին խոր և մանրակրկիտ քննութիւն ի կիր արկանէ և մի առ մի կը հետազօտէ: Այդ տեսութեամբ մատեանս է ստուգիւ քննադատական ասեան հարցափորձի, բառին կատարեալ իմաստով, Մովսիսի Խորենացւոյ Պատմութեան այն մասին նկատմամբ, որ կը սկսի Ա. գրոց Ը գլխէն մինչև ցԹ գլուխն Բ գրոց, որուն աւարտն կընթեռնումք զայս բանս Խորենացւոյն. «Աստանօր սպառին բանք ծերունւոյն Մար Աբասու Կատինայ» (էջ 178, ըստ փոքրագիր վենետկեան տպագրին որ ի 1827, ուստի պիտի ընեմք մ'չտ մեր կոչումնքը): Որով ըսել է թէ մասնաւորապէս կրիտիական քննութիւն մ'է Մար Աբասեան անուանեալ մատենին, զոր Մովսէս Խորենացի իւր Պատմութեան մէջ առած կամ ամփոփած է:

Ինչպէս ի վեր անդր ակնարկեցինք, այսպիսի գործ մը ազգային բանասիրէ մը ակնկալ ակնկալելի. այս հայ հիանալի տեսնելը ցանկալի էր մեզ, որպէս զի վստահ ըլլայինք թէ լուրջ և կատարեալ գործ մը ունիմք առջևնիս. այս վստահութիւնը առաւելապատիւ է այժմ այնու որ յարգելի հեղինակը իրօք կրկնակի հմտութեանց տէր է, եթէ ազգային լեզուին և պատմութեանը, և եթէ՛ արտաքին պատմութեանց և լեզուաց. այս երկու մեծամեծ և կարևոր հմտութեանց աղբիւրները՝ արևելեանն ասեմ և արևմտեան, ներքինն և արտաքին, հաւասարակշիռ չափ մ'միաւորեալ լինին, աներկբայ կրնեն զմեզ, որ իրօք ըստ կարի խոր և ընդարձակ կերպիւ յուզուած պէտք է որ ըլլայ խնդիրը: Որք ցորդ զայդ մատեանը ընթերցան, կը վկայեն անշուշտ խոսքերնուս ստուգութեանը. և ոչ ընթերցողք, երբ ի յաջորդ բանքս իւր տեսութիւները մի առ մի յառաջ բերելու ըլլամք, պ'տի տեսնեն որ իրօք հմուտ քննադատին խնդրոյն մէջ ամենայն կարելի եղանակաւ ջանացած է թափ անցանել, մինչև «ցորոշումն չնչոյ և ոգւոյ», եթէ հնար է ըսել այսպէս:

Իսկ թէ ինչ է իւր այդ հետազօտ քննութեանց եզրակացութեանց բովանդակութիւնը, — այն որ զմեզ քան զամենն կը հետաքրքրէ, — կրնամք ամփոփել ասոր առ այժմ համառօտակի պատկերաւ մը: Իւր մայր և հիմնական եզրակացութիւնն այս է թէ Մար Աբասեան մատեանը, զոր կը տեսնեմք այսօր Մ. Խորենացւոյն գրոց մէջ, անհարազատ գրուածք մի է, նորա մատենագիրն՝ ո՛չ, որպէս կաւանդէ Խորենացի՛ն, ժամանակակից է Վաղարշակայ, և ոչ բնաւ իւր պատմեալքն առնուած են վաղեմի աղբիւրներէ, այլ բովանդակին հիւսուածք են կցկտուրք քրիստոնէական դարուց (ըսել է շատ դարեր ետքը՝ քան ինչ որ հասակ կընծայէ Մար Աբասայ Խորենացին), կէսն մը յանվանէր մատեանիներէ քաղելով, և կէս մի մանաւանդ թէ մեծաւ մասամբ, հնարելով և մտքէն ստեղծաբանելով, որուն մեղսակցութենէն անպարտ չէլլեր նաև նոյն ինքն իսկ Խորենացին Մովսէս, որուն համար այնպէս կը համարի Ց. Բննադատն, թէ ազգասիրական տապէն ջերմացած և հիւանդացած միտքն՝ ցայն վայր էր հասել, մինչև ցնորաբանել և բանդագուշել:

Այս տեսութիւնքն որչափ ի սկզբան սոսկ մատենախօսական ինչ խնդիր տեսնուի. սակայն կարծուածէն աւելի մեծամեծ պատմական խնդիրներ հետը կը քաշէ կը բերէ, և մեծամեծ իսկ վրդովմունք կը յարուցանէ մեր ազգային պատմութեան մէջ. առաջիկայն՝ գլխաւորքն են և նշանաւորք.

Նախ այն թէ ինչ որ Մար Աբասեան աղբիւրէն գիտեմք պատմութիւնս՝ սկըզբնաւորութեամբ Հայկէն մինչև ցՎաղարշակ Արշակունի վերջին կամ Ա. Աշխատանալու... [?]

եալ Հայկէն մինչև ցՎահէ, առ հիմն և մտացածին յօրինուած ուստի և ի կարգս առասպելեաց դաս[ուի] — Անհիմն դարձեալ, և նոյնպէս սուտ յօդուածիւնք են՝ ոչ թէ միայն ինչ որ ըստ Մար Աբասայ անձին վրայ կը պատմուի իւր պատմութիւնը յօրինելու ատեն, այլ և որ ինչ զՎաղարշակայ և անոր յաջորդ Արշակայ Ա.ին վրայ, զորս նոյնպէս ի Մար Աբասեան գիրքէն գիտեմք. ուստի Վաղարշակայ Արշակունեաց նախարարային գոյութիւնն ոչ այլ ինչ կը համարի, բայց դիւցական անձն առասպելեան:

Այս խնդիրներն կարևորք մեր այն ժամանակի պատմութեան, զոր Ց. Քըննադատը Նախնական ժամանակ կոչէ. բայց այդ վրդովմունքն զորս նշանակեցինք կ'ընծայեն յառաջ ևս նաև Պատմական ժամանակին վերաբերեալ խնդրոց մէջ այլայլութիւն բերելու, որոց և գլխաւորքն այս երկուքս են, իբր հետևանք նախընթաց ենթադրութեանցը. առաջինն այն է թէ Արշակունի ըսուած հարստութեան ծագումը ոչ է ի Պարթևազանց, այլ բնիկ Հայկական է, կամ ըստ Ց. Քննադատին յօրջորջմանը, Արմենական,—և թէ Մեծն Տիգրան (Արշակունին) սերունդ է այդ պայազատութեան. ոչ է ի Վաղարշակայ սերեալ, ինչպէս գիտէինք, այլ յԱրտաշիսայ՝ որ առ Անտիոքայ, և որ միակ գրեթէ ծանօթ պատմական անձն է ներկայացուցիչ այդ Արմենական կոչեցեալ թագաւորութեան:

Եւ երկրորդն, որ թէպէտ երկրորդական կարգէ, սակայն ոչ ինչ նուազ օտարոտի Հայ ականջաց. այն է թէ Մեծն Խոսրով, հայրն Տրդատայ, իրօք հօրեղբայր եղեալ էր եթէ՛ Արտաւանայ վերջնոյ արքային Պարսկական Պարթևաց, և եթէ՛ Անակայ՝ Գրիգոր Լուսաւորչի հօրն. որով զԽոսրով սպանողն՝ եղբայրասպան իսկ եղած համարելու է:

(Շարունակելի)

(Աբեղեան Մամուլ)

Հ. ՍՈՒՔԻԱՍ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ԶԱՐՄԱՆԱԼԻ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՏԱՃԿԱՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԸ

Մենք անանկ կերպով մը պիտի խօսինք, առոյգենք որ թէ Կարնոյ առաքելութեան և թէ ընդհանուր միսիոնարութեան գմայլ հաճելի պիտի չլլայ, բայց մեր դիտաւորութիւնը այն չէ որ զմեզ կամ ուրիշները հաճեցնենք, այլ ինչ որ չըսուած է այն պիտի խօսինք: Տրապիզոնի եկեղեցւոյն անցեալը իր ներկային հետ բաղդատելով, կ'ցուցնենք, թէ նորա փոխման ողբալի է, ոչ միայն այսչափ, այլ մեր տեսութիւնը այս է, թէ ուր և թէ կանուխ այն բոլոր եկեղեցիք վերջ և փոխման պիտի ունենան, որոնք Պորտ ընկերութեան Միսիոնարաց միջոցաւ կազմուած են, և կամ թէ իրենց հետ բնաւ վերաբերութիւն կամ յարաբերութիւն պիտի չունենան: Ասիկայ ոչ միայն մեր տեսութիւնն է, այլ պատկառելի, և աւելի Միսիոնարաց ոմանք նոյն մարգարէութիւնը ըրած են և կը նեն. Ցիչեալ Միսիոնարաց մին 1868ին ճառ մը կարդաց Ամստերտամի ընդհանրական ժողովոյ ներկայութեան Տաճկաստանի եկեղեցեաց վրայօք, ուր ազգ ըրաւ այն միսիոնարաց որ սահմանափակ հրահանգութեան ջատագովներն են, բառ. Տաճկաստանի եկեղեցիք իրենց ներկայ դիրքին մէջ չեն կրնար միշտ և պիտի անցնին, ընդհակառակն եթէ իրենց պահանջած և փափաքած բարձր հրահանգութեան հետ միասին Ցունարէն, Եբրայեցերէն ալ ավրեցընեն. Աճառակ այս եկեղեցիք մէյ մէկ միսամաւ ջահեր յախուան կը կենան, և իրենց անջէջ լոյսը չաբունակ իրենց բոլորտիքը եղողներուն կցուցնեն: Այս կէտին հակառակ եղող Միսիոնարք փաստեցին այսպէս, թէ Հայոց մաքինրակալ տրամադրութիւնը նկատի առնելով իրենց տուած հրահանգութիւնը խիստ բարձր էր, յիշեալ ընդհանրական ժողովոյ ներկայ եղող բնիկ հովիւ մը ջերմ այս վերջինը և փաւերացոյց ու վերահասատատեց Ծերունի Միսիոնարին բառ[…]

ը ։ Այս ատեն ամբողջ ժողովուրդը ծափահարեց ըսելով թէ, կեցցես բնիկդ, բնիկը չխաբէ և թէ բնիկին բամբը չխաբէ ։ Փոխանակ Միսիոնարք ամաչելու և ափիբերան ըլլալու, յաւելցուցին սա հետեւեալը ըսելով, թէ իրենք փորձով գտան թէ բարձր հրահանգութիւնը Հայերը անհաւատութեան կառաջնորդէ ։ Որպէս թէ հրահանգութիւն առնող Հայք առ հասարակ անհաւատ ըլլային ։ Անշուշտ մեղադրելու չենք զանոնք այսպէս խօսելնուն համար. որովհետեւ ասիկա Միսիոնարի բերան է, նա մանաւանդ իրենք նեղը մնացին, և թէ տարակոյս չունիմ որ ակամայից բռնադատեալ այսպէս առարկեցին ։ Բայց դարձեալ կըսեմ պարագայք ինչ որ ալ ըլլային, անոնք այս կերպ ձեռնարկութիւն ընելու չէին ։ Բանզի Ամերիկոյ և Եւրոպիոյ բարեկիրթ և քաղաքավարեալ ազգաց առջին, ասիկայ ուրիշ բան չհամարուիր այլ յիմարական ցնորք. թէ բարձր հրահանգութիւնք անհաւատութիւն կպատճառէ, եթէ անոնք դեռ այս կէտը կպնդեն, ահաւասիկ խնդիր կընենք իրենց, թէ ինչո՞ւ համար յիշեալ աշխարհաց ազգերը և լեզուները չեն դադրեցըներ բարձր հրահանգութիւն տալը. քանի որ օրէ օր կտարածի և կշատնայ անհաւատից թիւը ։ Ինչու համար Ափրիկէյի մէջ գործող միսիոնարք, բարձր հրահանգութեան հետ միասին Եբրայեցերէն, Յունարէն և Լատիներէն կսովրեցունեն, իսկ Բօնկըրիկեշնել Միսիոնարք միայն սահմանափակ հրահանգութեամբ կ'վերջացունին ։ Առաջինք երկնից աստուածը կպաշտեն. և իրենց խեղճ ընկերաց յառաջդիմութիւնը և լուսաւորութիւնը միայն կխնդրեն, և ասիկայ իրենց փառք և պատիւ կհամարին, իսկ վերջինք հաց և գործ կխնդրեն. մէկ խօսքով, իրենց պաշտածը իրենց փորն է, և ոչ թէ երկնից Աստուածը, վասնորոյ, յառաջդիմութիւնը և ազատութիւնն իրենց խեղճ ընկերաց փոյթ և հոգ չունին ։ Ապա ուրեմն ուտենք խըմենք բարիք վայելենք և տիրենք ուրիշներուն վրայ, քանզի վաղը պիտի մեռնինք ։ Ամօթ այս վերջիններուն որ Ամերիկայ ծնած ու նորա ազատութեան օդը շնչած են, բայց նորա ազատութեան հոգին չեն կրեր, ու պարզապէս և բացարձակապէս գերութիւն կքարոզեն իրենց ընթացքովը ։ Կեցցես Ամերիկայ որ այսպէս բարեպաշտ և փառապաշտ Աւետարանիչ ունիս, քու լեցի, և փիւրիցս անգամ, որ Նախատենք Ամերիկոյ ժողովուրդը քանզի անիկայ ամէն կերպով եզական ժողովուրդ մի է ։ Ինչպէս իր երկրովը, գիտութեամբ, ձեռակերտութեամբ, վաճառականութեամբ, արհեստիւ և քանդակագործութեամբ, նկարիւ և երկրագործութեամբ՝ մէկ խօսքով բարեբաստիկ, երջանիկ և վերջին աստիճանի քաղաքավարեալ ժողովուրդ մի է ։ Ոչ միայն այսչափ այլ կարեկից, համակիր և ձեռնտու առ ընկերս, ամենամեծ փափաք կարտայայտեն իրենց խեղճ ընկերաց յառաջդիմութեանը, ազատութեանը և լուսաւորութեանը համար ։ Միով բանիւ փութաջան և ջանասէր ընդհանուր մարդկային սեռին բարիքին համար ։ Չեմ հասկնար, թէ ինչո՞ւ համար Միսիոնարք անոնց ընթացքէն հեռու են և թէ նոքա պապատոյտ ընթացքով կընթանան, ու ընդհանուրին և մարդկութեան ճանչցած ուղիղ ճանապարհիւք չեն գալեր, որչափ որ սահմանափակ հրահանգութիւն տան, և ինչ միջոց ալ որ գործածեն, թող նոքա այս իրողութիւնը աղէկ հասկնան, թէ իրենք իրենց որոշման և տեսութեան մէջ սխալած են ։ Ինչ որ ալ ըլլեն և ինչ որ ալ ըլլան, կըսենք թէ իրենք յաւիտեան այս ժողովուրդին առաջնորդ չեն կրնար ըլլալ, ասիկայ միայն ժամանակաւոր և անցաւոր է, ու ամեն բան չուտով կանցնի ու կմոռցուի, բայց թէ որ իրենց պաշտօնին պահանջին համեմատ բարիք ընեն ազգաց ու լեզուաց, ասիկայ յաւիտեան չմոռցուիր և կը մնայ ։ Յիշեալ պատկառելի և բարեսէր Միսիոնարը և անոր մարմինները, նա մանաւանդ Հայք Եւրոպիոյ մէջ մասնաւորապէս Ամերիկոյ ժողովուրդին խօսեցան, գանգատեցան և թախանձեցին Միսիոնարաց դէմ, այս և այս կարգէն եղող նիւթոց վրայօք, և այսպէս ժողովուրդին մէջ մեծը և տրտունջը շատցաւ, թէ անոնք պէտք եղածը չեն ըներ բնիկներուն ։ Երբ այս ձայնին ճանճները անոնց ականջին թմբուկին հասաւ, նոքա անտարբեր չկրցին մնալ, և պէտք եղած դարմանը գործածեցին, որ անոնց մտքերը գոհացունեն և հանդարտեցունեն ։ Վասնորոյ մէկ երկու յօդուածներ կարդացի Միշընարի Հէրալտին մէջ, թէ իրենք ալ աղէկ համոզուած են, թէ Հայք բարձր հրահանգութեան կ'կարօտին, և թէ ասիկայ ի գործ պիտի դնեն որչափ որ կարելի է չուտով ։ Միսիոնարին երեսը շարունակ սեւ է, այս և ասոր նման առարկներով, բայց նորա եզական միջոցը եղող թուղթ և մելանը իբրև ծեփ կգործածէ շարունակ իր երեսը ճերմկցնելու, և ան ալ իր ժամանակին մէկ մասը փառնելով, բայց երբ եկեղեցիք իրենց առաջնորդները իրիկեալ գաղափարը ընդհանրանայ, տարակոյս չունիմ որ այս ժամանակը չուտով պիտի գայ, յայնժամ քու ծեփդ իր արժէքը կ'կորսնցունէ, հետեւապէս մենք ձեռք ու դուք ալ մեզ կզգաք, մանաւանդ թէ մենք ի բոլոր սրտէ կ'մաղթեմ բարերարին որ այս ժամանակը չուտով գայ ։

Հասարակութեան միտքը սքանչելի արագութեամբ կդիմէ, նա մանաւանդ թէ Ամերիկոյ հասարակութեան ։ Երբ իրողութեան մը գաղափարը անոր մէջ կմննայ, ասիկայ չուտով կընդհանրանայ ։ Անոնց գործելու կերպը զարմանալի և անհասկնալի է. Ամենայն համաշխարհական ժողովին մէջ ջատագոված խնդիրնին, հինգ կամ վեց տարի վերջը իրենք կ'ջրեն իրենց յօդուածոց միջոցաւ ։ Զինկեանէ չալար Բիւրտ օյնար, եւ, այսպէս աշխարհք լուսաւորելու եկող Միսիոնարք չտեսայ ։ Արդեօք նոքա փոփոխութի՞ւն մը ըրին. իրենց սահմանափակ հրահանգութեան վերաբերեալ յօդուածներէն յետոյ, քու լեցի, իրաւցնէ 13 տարիներէ հետէ իրենց դպրոցաց վրայօք բան մը չեմ գրեր, բայց իրենց սկզբունքը և փոխելու գիտնալուն համար ասոնց վարմներու նոյնը կըսեմ, թէ իրենք ի վաղուց որոշած են սահմանափակ հրահանգութիւն, և ասիկայ պիտի շարունակեն մինչեւ աշխարհի վերջը ։ Քանզի օրէնք Մարաց և Պարսից անփոփոխելի են. նոյնպէս սրաչում Միսիոնարաց, դարձեալ, «երկինք և երկիր անցցեն և բանք Միսիոնարաց ոչ անցանիցեն» ։ Հա իրաւամբ մէկը խնդիր կրնայ յարուցանել ըսելով, եթէ Միսիոնարը ժամանակին պահանջին համեմատ բարձր հրահանգութիւն չտար, որ որով միայն կրնայ աշխարհը լուսաւորել, ապա ուրեմն ի՞նչ է իրենց պաշտօնը և փնտռածը Տաճկաստանի մէջ, հացի և գործի խնդիր է միայն և վերջին ալ որպաց սրտի ըլլալու պայմանով ։

(Շարունակելի)

ԱԶԴՔ

ՄԻՆԱՍ ՉԵՐԱԶ

ԳՐԻՉ ԵՒ ՍՈՒՐ

Արամեան տպարանէն ելած այս հեղինակութիւնը նուիրուած է Հայ մայրերուն ։ Բանասիրական և փիլիսոփայական բազմաթիւ յօդուածներէ զատ, կը պարունակէ ընդարձակ և հետաքրքրաշարժ ներածութիւն մը, որոյ գլխաւոր նիւթերն են. — Դրոչեան Փոքրերու յարուցած պայքարն, Ս. Ոսկանեանի մի անտիպ նամակն ի նպաստ աշխարհաբարեանց ։ 1855ի Պատրիարքական հալածանքն ի նպաստ գրաբարեանց, Կովկասեան յեղափոխութեան պատմութիւնն, Վարժապետական խնդիր, Արարատեան ընկերութեան ծագումն, լեզուի բարենորոգումն, Հեղինակին ազգային պաշտօնով երկրորդ ուղեւորութիւնն յԱնգլիա, տեսակցութիւնք Անգղիացի Մրէնիւրին գրագէտին հետ, Անգղիոյ Զինկեանէններու լեզուին զարմանալի նմանութիւնք Հայերէնի հետ, Ֆրէնիլըրնի Հայերէն սովրիլն և ի նպաստ Հայերէնի գրած նամակն, լեզուապայքար, Անանիա և Արամազդ, Գարագաշեան և Բէչեան, եւ. եւ. ։

Կը ծախուի Պոլսոյ բոլոր Հայ գրավաճառանոցը և Բերա Դինելի դիմացը Գ. Պօաէնի գրատունը ։ Գին 8 ղշ ։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳ. ԿՐԹԱԿԱՆ ՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ

Ս. Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանին համար Ֆրանսերէն լեզուի հմուտ դասատու մը կուզուի ։

Սոյն պաշտօնը յանձն առնուլ ուզողք պէտք է դիմեն ընդ փոյթ ի Կրթական խորհրդարան Ղալաթիա, և իրենց պայմաններն առաջարկեն ։

18/30 օգոստ. 1881 ի Ղալաթիա

Յ. Յ. Պարոնեանի աշխատասիրած ազգային Ջոջերն, որ 23 ղշ. ի կը վաճառուէր ցարդ, ի վաճառ դրուած է ամէն Պօլսոյ ազգային խանութը ի գին 10 ղշ.

Սոյն գործէն յետոյ օրինակ մինակ միայն մնացած լինելով հեղինակն որոշած է սոյն գնովը ծախել ։

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ՅԱԹԷՆՍ ԵՒ Ի ԶՄԻՒՌՆ

ՀԱՆԴԵՐՁ ԴԻՏՈՂՈՒԹԵԱՄԲ

ՆԿԱՐԱԳՐԵԱԼ

Ի Յ. Գուրէնէ

Հեր քիթապճը Թիւքեանկարատ ամիրըը 6 չար ղուրուշա ։

ԱՄՈՒՍՆԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԱՌՆ ԵՒ ԿՆՈՋ

Հեղինակ

Բարիզի բժշկական ճեմարանէն

Թարգմանեալ 1877ի տպագրութենէն

Ե. Ալեքսանէ

Թէ ի՞նչ պէտք է գիտնան ամուսնացողք իրենց ամուսնութեան նախորդող օրը. — Ինչպէս ընտրելու միջոցները. — Ամուսնութեան ազդեցութիւնն ամուսնոց ֆիզիքական և բարոյականին վրայ. — Ծննդական գործառնութեանց առողջապահութիւնն. — Անպտղութիւն և իր դարմաններ եւայլն եւայլն ։

Սոյն խիստ օգտակար գիրքը որ թէ ամուսնացելոց եւ թէ ամուսնանալու պատրաստուողներու ընթերցման անհրաժեշտ է, կը ծախուի ամէն գրավաճառաց քով ։

Գին 8 ղուրուշ

ՀՈՒԳՈՆԻ ՓՈՍԿՈԼԵԱՅ

ԵՒ

ՀԻՊՊՈԼԻՏԵԱՅ ՊԻՆԴԵՄՈՆՏԻ

ԿՐԿԻՆ ՏԱՂՔ

ԳԵՐԵԶՄԱՆԱԿԱՆՔ

ՏԱՂԱՉԱՓԵԱԼ ՅԱՆԳԱՒՈՐ

Ի ՅԱՐՈՒԹԵՆԷ Գ. ՄԸՐՄԸՐԵԱՆ

Գիրք սէֆիլ ասհիֆէտէն իպարէթ օլուպ, մէ զալիթ կիւզէլ ասրէթտէ(?) Թապ խօրլմիշ օլան մէգրիր ատամալար քիթապ, կէրէք քիթապճըլարտա, մէ կէրէք սուճուս Պօղոս ազա տուքքեանընտա 5 էր ղուրուշա սաթըլմագտա օլտուղունտան, էրպապը միւթալաանըն օգումասընը արզու մէ ասմէթ խօէրիզ ։

ՍԱԹԻՆԻԿ ՏՐԴԱՏ

ՎԷՊ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ

Սոյն վիպասանութիւնը՝ որ ազգային փաստաբաններէն Թիւթիւնճեան Ռուբէն էֆէնտիի հեղինակութեամբն 'ի լոյս ընծայուած է, իր վերջաբանէն ի զատ 257 երեսէ բաղկացեալ լի սրտաշարժ նկարագրութեամբ բնիկ վէպ մ'է ։

Կը ծախուի բոլոր Հայ գրավաճառաց քով, նաև Պոլիս կամուրջին գլուխը ատ-ճի Պօղոս աղային խանութը, և կամուրջին վրայ Աղլաճեան Յովհաննէս աղայի թղթերգապանը, և Ղալաթիոյ Թրամվայ ճատտէսի Մահմուտիյէ փողոց թիւ 15 Արշակ Յակոբ էֆէնտիի մաղազան, գին 10 ղրուշ ։

Շատ առնողներու համար կեդրոնատեղին է Ղալաթիոյ Բէրչէնպէ բազար պանոյ Օթօմանի քով Յ. Մ. Մանուկեան էֆէնտիի տպարանը ։

* * *

Գ. Նորայրի Գաղղիերէն–Հայերէն բառարանին 65դ. թերթն հրատարակեցաւ, յորում F գիրն սկսած է և կը հասնի մինչեւ ի բառն FAISANDER. գին 65 թերթերուն 97 1/2 դահեկան արծաթ ։ Բաժանորդ գրուիլ ուզողք պէտք է վճարեն կանխիկ 1 1/2 օսմանեան լիրա ի ձեռս Մեծ. Տեարց Գ. Ա. Սամանճի-Մամճեան, գանձապետաց բառարանին, 4 Մէհմէտ Ալի բաշա խան, Ղալաթիա ։

Թերթերն կը վաճառուին Ֆրէնկեան, Ղուկասեան, Գափաֆեան գրավաճառանոցները ի Կ. Պոլիս, Մեծ. Գ. Յ. Արշակեայ թղթավաճառանոցը ի Ղալաթիա, և Վ.այսի քով ի Մեծ փողոցն Պերայի ։

Գին իւրաքանչիւր թերթին 60 փարա արծաթ ։

Սուրէնեան երկսեռ վարժարանի պարապոյ աւուրք լրանալու վրայ ըլլալով, կը ծանուցուի Արգոյ հասարակութեան թէ ցերեկեայ աշակերտաց ընդունելութեան օր որոշուած է օգոստ. 18/30. գիշերօթիկ աշակերտք պիտի ընդունուին ի 1/13 սեպտեմբերի ։

Աշակերտ տալ ուզողներն այժմէն կը հրաւիրուին ի նոյն վարժարան՝ տեսակցելու տնօրէնին հետ, որ հոն պիտի գտնուի երեքշաբթի և ուրբաթ առաւօտները մինչ ժամ երեք ըստ Թուրքաց ։

Գումգափու Նշանճը ճատտէսի Թիւ 51-57

ՊԱՀՃԷՊԱՆ ՕՂԼՈՒ ՎԷ ԳՈՒՄ.

Իսթամպօլ Րիզա փաշա խան Նօ 3

ԳՈՐԾԱՐԱՆ

ՍԻԿԱՐԻ ԹՂԹԻ

Ս. Դ. ՊԱՐՏԻԶՊԱՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.

ՐԻԶԱ ՓԱՇԱ ԽԱՆ ԹԻՒ 3

Այս անունով նոր գործարան մը բացուած է Րիզա փաշա խան Թիւ 3 սենեակը, ուր կը պատրաստուին խիստ մեծ խնամով և աժան գնով ամէն տեսակ ագնիւ Թուղթ Մարսիլիայէն յատկապէս բերուած ընտիր տեսակաց վրայ ։

Գործարանիս վարչութիւնը պատրաստ է մայրաքաղաքս գտնուած գոմիսիօնճիներու հետ բանակցիլ և անոնց ուզած տեսակաւ թուղթ պատրաստել, նոյնպէս պատրաստ է գաւառներէն այս մասին յանձնարարութիւններ ընդունիլ եւ որչափ ժամանակին յանձնել, ինչ քանակութեամբ որ ուզեն ։

Վարչութիւնս սոյն ձեռնարկութեան հետ բարեգործութիւնն ալ միացնել ուզելով որոշած է վաճառման արդիւնքին 5 առ 0/0ը Ազգ. Հիւանդանոցին և Միացեալ ընկերութեան նուիրել կէս առ կէս ։

Վարչութիւնս կը յուսայ որ ճաշակի տէր և ազգային կարեւոր հաստատութեանց նպաստելու փափաք ունեցող ազգայինք պիտի փութան առևտուրի փորձ մ'ընել սոյն գործարանին հետ, զորս բաւ ամենայնի գոհ ընելու համար ջանք և աշխատութիւն չպիտի պակսին ։

Կը ծախուի ամէն ծխավաճառաց քով և կեդրոնատեղին է Րիզա փաշա խան Թիւ 3 սենեակը Ս. Դ. Պարտիզպանեան և Ընկ. Գործարանը ։

ՍԱՐՐԱՖԻՑԷ

ԵՒՐՈՊԱ ՊՕՐՍԱԼԱՐԸ

Լօնտրա 3 սեպտ.

Ինկլիզ գօնսօլիտի	98-15/16
Եօհամը Ումումիէ աչըլտը	16-
" " գարանտը	17-1/8
1865 Իսթիգրազը	19-
1869 "	18-3/8
1871 "	78-1/4
1872 (Պօնտիւ Թրէզօր)	30-1/4
1873 "	18-1/2
Օսմանլը Պանգասը	19-1/2
Րուսիա իսթիգրազը 1873	89-7/8
Մըսըր իսթիգրազը պիրլէշմիշ	78-
" իմթիեազլը (չըմէնտը.)	98-1/4
Տէվլէթի Ալիէնին 1877 իսթիգրազը	93-3/4
Տիւրք սանիէէ	76-7/8
Մըսըրըն Դօյիրա իսթիգրազը	93-7/8
1877 Մուճարէլէթ Եօհամը	100-7/8
Գամպիօ Բարիզ	–

Բարիզ, 3 սեպտ.

Ֆրանսըզ ֆօնտօսու 3%	85 35
" " 5%	115 25
Եօհամը Ումումիէ աչըլտը	17-32 1/2
" " գարանտը	17-47 1/2
1865 Իսթիգրազը	97-
1869 "	95-
1873 "	93-
Րումէլի չըմէնտը. Թահվիլա.	57-75
Օսմանլը Պանգասը	744-37 1/2
Գրէտի լիօնէ	925-
Րուս ֆօնտօսու 5% (1877	93-1/8
Րումանիըն Շարք իսթիգրազը	82-7/8
Իթալիա ֆօնտօսու	90-
Մըսըր իսթիգ. պիրլէշմիշ	397-50
Իսբանիա խարիճի իսթիգրազը	28-1/4
Գամպիօ Լօնտրա իւզէրինէ	25-31

Բարիզ, (Պուլվար) 3 սեպտ.

Ֆրանսըզ ֆօնտօսու 5%	–
Եօհամը Ումումիէ	–

Վիէննա, 3 սեպտ.

Լօնտրա իւզէրինէ գամպիօ	118-
Րումէլի տէմիր եօլ Թահվիլաթը	26-

ԳԱԼԱԹԱ ՊՕՐՍԱՍԸ

Եօհ. Ումում. օգոստ. 24 ազըմ. գր.	18-16
" " օգոստ. 25 սպհ. աչ.	18-18
" " Էն եիւքսէք	18-18
" " Էն աշաղը	18-18
" " Սաաթ 3 տէ	18-19
1863 Իսթիգ. (Մուբթօն) 6% ֆ.	88-
1865 " " 6% ֆ.	92-
1869 " (Բինար) 6% ֆ.	91-
1872 " (Պօնտիւ Թրէզօր	29-1/4
1873 " (Բինար) 6% ֆ.	90-
Րումէլի չըմէնտըֆէր	58-1/4
Բարօր ղուրուշ	–
Հէվալէսիզ "	70-
Աղչէ ֆայիզի "	11-

ԱՔՍԻՕՆԼԱՐ ՖԻԵԱԹԸ

Գրէտի ժէնէրալ 6%	6-19
Սօսիէթէ ժէն 6%	5-13
Իսթանպօլ Պանգասը	12-
Սօսիէթէ Օթօման	4-8
Թրամվայ 5%	390-
Լամբիոմ (մաաէն)	148-

ԱՔՉԷԼԷՐԻՆ ՖԻԱԹԸ

Օսմանլը լիրասը 100 ղրշտան	Ղը. ֆ.
Ինկլիզ լիրասը	108-10
Ֆրանսըզ ալթունու	87-10
Բօլ	89-28
Գրիմից ալթունու	51-5
Պէսաղ մէճիտիյէ	107-16
Մէթալիք	204-
Պէշլիք	207-
Ալթըլըգ	126-20
Պաղըր	680-
Գարպօն գայիմէսի գարիք	862

ԳԱՅՄԷՆԻՆ ՖԻԱԹԸ

Էն եիւքսէք	1030-
Էն աշաղը	1030-
Սաաթ 3 տէ	1030-

ՍԱՀԻՊ ՂԱԶԷԹԱ—ԿԱՐԱՊԵՏ Յ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ